

Kruisvaarders met koudwatervrees

Auteur(s):

Damme, E.E.C. van
Verbonden aan de KUB.

Verschenen in:

ESB, 83e jaargang, nr. 4174, pagina 811, 30 oktober 1998

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

marktwerking, regulering, veilingen

Het gebeurde allemaal in dezelfde week. Paus Johannes Paulus II waarschuwde in de encycliëk *Fides et Ratio* voor een doorgeschoten rationalisme dat de mens gevangen houdt in een denkwereld, waarin alles op zijn nut beoordeeld wordt en alle waarden relatief zijn. Aan de auteur van *Rational fools* werd de Nobelprijs in de economie toegekend. Maar ons ministerie van Economische Zaken trok zich er allemaal niks van aan: wegens gebleken succes wordt de MDW-operatie onder paars II gecontinueerd.

Het plan van aanpak van MDW II, dat op 12 oktober gepresenteerd werd, lijkt heel redelijk. Het MDW-proces wordt gerationaliseerd. Thema's worden niet langer door de overheid gedictéerd, maar zullen na een oriëntatiefase waarin burgers kunnen aangeven welke regels echt knellen, begin 1999 geselecteerd worden. Men hoopt dat deze zorgvuldige selectie van projecten leidt tot snellere implementatie van voorstellen voor marktwerking. De wens is vader van de gedachte. Zouden notarissen en taxichauffeurs aangepakt zijn als deze procedure bij MDW I gevolgd was? Hoewel de projecten dus nog niet vast staan, is wel reeds bekend dat ze zullen aansluiten bij thema's uit het regeerakkoord, zoals bevordering van economische dynamiek door stimulering van ondernemerschap en verbetering van de kwaliteit van publieke diensten. Bij dit laatste wordt gedacht aan introductie van marktwerking op het gebied van onderwijs, volksgezondheid en volkshuisvesting.

Opvallend is de gematigdheid van de voorstellen over het raakvlak tussen markt en overheid. Ik vermoed dat een echte vrije marktjongen zijn teleurstelling nauwelijks zal kunnen verbergen. Anders dan Johannes Paulus II en Amartya Sen zal hij zich zorgen maken of deze behouden koers het welzijn van de Nederlanders wel in voldoende mate zal verhogen. Hadden de ambtenaren van EZ hun naam van neo-liberale kruisvaarders echt eer aan willen doen, dan hadden zij met drastischer voorstellen moeten komen. Bijvoorbeeld, voorstellen om niet alleen de regelgeving aan te passen, maar ook de eigendomsstructuur. Privatisering in plaats van, of gecombineerd met, deregulering. Wellicht dat in de oriëntatiefase wat tijd gevonden kan worden om een recent artikel van Andrei Shleifer te bestuderen, dat prikkelende ideeën bevat ¹.

Shleifer behandelt vanuit het moderne perspectief van de contracttheorie de aloude vraag waarom de overheid zich eigenlijk met de productie van goederen en diensten bezig zou moeten houden. Waarom verzorgt de overheid onderwijs, richt zij ziekenhuizen in en bouwt zij woningen? Geaccepteerd kan worden dat de overheid voor bepaalde diensten betaalt, maar dit impliceert nog niet dat de overheid deze zelf moet produceren: de diensten kunnen gecontracteerd worden. Het essentiële verschil tussen overheidsproductie en contractering via de markt ontstaat doordat contracten onvolledig zijn. De eigendomsstructuur is relevant, omdat deze bepaalt wie de residuele controlerechten heeft, en dus de onderhandelingsmacht, in die situaties waarin het contract niet volledig gespecificeerd is. Shleifer laat zien dat marktpartijen sterker geprikkeld worden tot kostenminimalisatie en productinnovatie en dat daarom contractering, gekoppeld met regulering of consumentenondersteuning in het algemeen de voorkeur geniet.

Er zijn slechts twee situaties denkbaar waarin directe overheidsproductie de voorkeur heeft. Ten eerste die waarin de overheid niet weet wat ze wil. In dit geval is het contract erg onvolledig en zijn de kosten verbonden met heronderhandelingen voor de overheid dusdanig hoog dat contractering niet loont. Het argument is niet helemaal overtuigend, lage kosten van heronderhandelen leiden immers tot frequente aanpassingen en zetten er de overheid niet toe aan om goed na te denken over wat ze wil. Stel dat de overheid het onderwijs aan de markt had uitbesteed met uitsluitend kwaliteitscontrole op het eindproduct. Hoeveel ellende was het onderwijs bespaard gebleven? De tweede situatie waarin overheidsproductie optimaal kan zijn, is die waarin essentiële (kwaliteits-) variabelen niet contracteerbaar zijn en waarbij marktprikkels dusdanig zijn dat de contractpartij op deze cruciale variabelen zal bezuinigen. Denk aan het uitbesteden van opvang van asielzoekers en marktpartijen die op de kwaliteit van de huisvesting en het eten bezuinigen. Echter, de tijdelijke huisvesting van 'De Meeuw' is van betere kwaliteit dan die van de legertenten bij Ermelo zodat ook dit argument niet volledig overtuigend is.

Shleifer argumenteert dat vooral op het gebied van innovatie de markt superieur is aan de overheid en dat daarom op die gebieden waar innovatie belangrijk is de markt alle ruimte gegeven zou moeten worden. Op de drie bovengenoemde gebieden waar aan meer marktwerking gedacht wordt (onderwijs, volkshuisvesting en volksgezondheid) is innovatie van cruciaal belang. Het ligt daarom voor de hand om juist hier één stap verder te gaan, namelijk behalve te dereguleren ook te privatiseren. Dit zou tegelijkertijd de vraag naar ondernemers doen toenemen, hetgeen de complementariteit tussen de twee poten van de MDW-II operatie (marktwerking en entrepreneurship) zou versterken

1 A. Shleifer, State versus private ownership, *DP*, 1841, Harvard, juli 1998.

Copyright © 1998 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)